

THEMA 02

De toekomst van Trumpisme

TRUMPISM

AMERIKA

SOCIO-CULTURELE
TRENDS

Na vier jaar lijkt het er op dat Donald Trump het Witte Huis gaat verlaten. Maar zijn invloed op de Amerikaanse politiek en samenleving blijft onverminderd groot, ook na zijn verkiezingsnederlaag. Als we abstraheren van Donald Trump als persoon en reflecteren op het “Trumpisme” als stroming, dan komen er een aantal belangrijke socioculturele ontwikkelingen en spanningen bovendien.

Onze observaties

- Trump was goud waard voor de memeconomy met zijn [uitspraken](#), [gezichtsuitdrukkingen](#), narcistische [persoonlijkheid](#), en af en toe [mysterieuze posts](#). Memes speelden een belangrijke rol in de [campagnes](#) van Trump in 2016 en 2020, en Trump is zelfs uitgeroepen tot “[meme God](#)” door te bewijzen dat de krachten van memes echt zijn.
- In de bijna vier jaar van Trumps presidentschap zijn veel structurele misstanden aan het licht gekomen en hebben veel specifieke belangengroepen zich expliciet uitgesproken voor hun zaak. Denk bijvoorbeeld aan [#MeToo](#) vanaf oktober 2017 (seksueel misbruik), de oprichting van [Extinction Rebellion](#) en [Friday for Future](#) in 2018 (klimaatproblematiek), [Black Lives Matter](#) sinds 2018 (raciale ongelijkheid), [feministische groeperingen](#) tegen “[toxische masculiniteit](#)” (gendergelijkheid), maar bijvoorbeeld ook de talrijkere aanhangers van complottheorieën zoals [QAnon](#), en [burgermilities en anti-overheidsgroeperingen](#) zoals [Proud Boys](#), [Boogaloo](#), [Oath Keepers](#) en [American Contingency](#).
- Onze waardepatronen, normen en gebruiken, onze tradities en historisch bewustzijn, alsook onze technologie veranderen steeds sneller door de [informatierevolutie en digitalisering](#). Dat maakt enerzijds dat onze moderne samenlevingen en economieën meer culturele vrijheid kennen dan ooit tevoren, maar ook dat het relatief stabiele socioculturele evenwicht van onze samenleving wordt [aangetast](#). Op maatschappelijk niveau leidt dat tot bewegingen die zich hiertegen verzetten (e.g. populisme, escapisme), terwijl op fenomenologisch niveau steeds meer mensen psychologische moeilijkheden ondervinden omdat het natuurlijke “[ritme](#)” van hun werkelijkheidservaring wordt verstoord. Dit manifesteert zich in een veranderde “[gevoelsstructuur](#)” van onze tijd, die zich bijvoorbeeld uit in nieuwe vormen van [kunst](#) en de culturele evolutie van filmgenres (e.g. [horror](#) of [humor](#)), [videogames](#), en [muziek](#).
- Lawrence Grossberg opent zijn recente boek [Under the Cover of Chaos](#) (2019) met: “The most obvious and pervasive feature of Trump’s highly visible and almost entertaining ... if also terrifying performance, is the normalization of a frenetic chaos and hyperactivism” (p.3). Het gevolg hiervan is volgens Grossberg dat steun voor anti-reactionaire (i.e. New Right) groepen met een autoritaire, conservatieve agenda in deze chaos en verwarring groeit. Afgelopen jaren zijn er veel meer van dit soort boeken verschenen die stellen dat Trump actief zorgt voor chaos en wanorde om zich heen, bijvoorbeeld in zijn dagdagelijkse [werkwijze](#) rondom politieke dossiers, zijn [personele keuzes](#) op het State Department, het strategisch inzetten van [nepnieuws en misinformatie](#), en de geschiedenis van zijn eigen [bedrijfsimperium](#).
- Drie jaar geleden schreven we over de [historische herhaling van periodes van ‘crisis’](#) en dat we midden in een crisisperiode van twintig jaar zitten die begon met de financiële crisis van 2007 en de komende jaren zou veranderen in een bredere sociaal-politieke crisis. Het boek [The Fourth Turning: An American Prophecy - What the Cycles of History Tell Us About America’s Next Rendezvous with Destiny](#) (1997) van William Strauss en Neil Howe laat zien dat de geschiedenis van de VS verschillende crisisperiodes kent waarin sociale en politieke systemen worden bekritiseerd, waarop een periode genaamd “High” volgt met groeiend vertrouwen in publieke instituties en het gevoel van een collectief bewustzijn en de waarde van maatschappelijke doelen. In een recent boek schrijft George Friedman dat de VS in het komende decennium zowel een omwenteling van de socio-economische als de institutionele cyclus zal ondergaan. De titel van het boek is [The Storm Before the Calm: America’s Discord, the Coming Crisis of the 2020s, and the Triumph Beyond](#) (2020), omdat de omwenteling van een dergelijke cyclus altijd gepaard gaat met enorme sociale en politieke disruptie, waarna vervolgens een nieuwe periode van stabiliteit ontstaat.

>> [bekijk volgende pagina](#)

Analyse

Donald Trump zal in de komende maanden het Witte Huis verlaten (of [niet?](#)), en het lijkt alsof de VS een andere koers zal varen onder Joe Biden. Toch is het de vraag of en hoe de VS zich zal ontdoen van de erfenis van Trump. Want als we abstraheren van de persoon Donald Trump als referentiepunt en reflecteren op het onderliggende Trumpisme, als we Donald Trump beschouwen als een knooppunt van onderliggende trends die gezamenlijk het Trumpiaanse paradigma vormen, dan krijgen we beter zicht op het fundamentele krachtenveld dat heeft geleid tot de opkomst van Trump. Hier beschouwen we op het socioculturele domein om zo beter te begrijpen waar Trumpisme voor staat.

Allereerst inaugureerde het Trumpisme ons definitief in een post-waarheidstijdperk. Cultuurhistorisch zien we dat al sinds de jaren '60 van de vorige eeuw het idee van een objectieve, universele waarheid, zoals gepropageerd in de moderne filosofie, sterk is bekritiseerd in postmoderne filosofie met een nadruk op deconstructie, perspectivisme en relativisme. Trumpisme bouwt hierop voort door deze epistemologische omslag ook een concrete, politieke realiteit te geven. Enerzijds gebeurt dit omdat het Trumpisme zich effectief bedient van nieuwe expressiewijzen en epistemische strategieën die mogelijk zijn geworden door het internet en sociale media, zoals nepnieuws, filterbubbels, "[zone flooding](#)", of [information overload](#). Door fragmentatie leven we steeds minder in een gedeelde, collectieve werkelijkheid met vaste standaarden, en wordt het steeds onduidelijker hoe we ons hierin moeten gedragen, wat we moeten geloven en hoe we ons moeten positioneren, maar is het aantal perspectieven hierop wel vermenigvuldigd. Dit leidt ertoe dat veel mensen steeds kritischer zijn gaan kijken naar het proces van waarheidsvorming en kennisvergaring, en dat daarmee de postmoderne, kritische geest nu ook een sociale en politieke realiteit is geworden en de voorheen louter theoretische, kentheoretische vraagstukken vanaf de jaren '60 ook aan maatschappelijke relevantie hebben gewonnen.

Anderzijds behoort het Trumpisme ook tot de [oculaire democratie](#) van de afgelopen jaren, gefaciliteerd door sociale media, waarin de performance of het "spektakel" van hogere waarde wordt geacht dan de substantie van de gemaakte claims. Trump is zelf een showman, die meer geeft om zijn eigen performance dan de waarheid van zijn claims, en maakt de fragmentatie van de waarheid nu ook tot maatschappelijk en politiek fenomeen. Maar naast dat Trumpisme het moderne idee van waarheid ondermijnt met een postmoderne ironie en deconstructie, opent zij ook een nieuw perspectief op kennis en onze ervaring van de werkelijkheid; het Trumpisme kunnen we begrijpen als complex, modern fenomeen. Eerder schreven we al dat dit ook geldt voor het [coronavirus](#): het coronavirus is een complex fenomeen dat we vanuit veel perspectieven kunnen begrijpen en beschouwen, analyses en oplossingen hebben een hoge mate van morele ambivalentie, en het is een constitutief element van de aarde of wereldbevolking als superorganisme omdat alle middelen en aandacht hierop gericht zijn. Dat geldt ook voor Trumpisme: de opkomst en aantrekkingskracht van Trumpisme moeten we vanuit verschillende perspectieven begrijpen (bijvoorbeeld [economie](#), [media](#), [geopolitiek](#)), debatten rondom Trumpisme roepen enorme morele discussies op, en veel meer dan over andere Amerikaanse presidenten heeft iedereen een mening over Trump en waar hij voor staat. Onderliggend aan het Trumpisme zien we dus de spanning tussen ideologie en ironie, en daarmee de spanning tussen modernisme en postmodernisme in de politieke manifestatie. Daarom is "[authenticiteit](#)" ook zo'n belangrijke kernwaarde van het Trumpisme, wat inhoudt dat de politiek zich dient te bekommeren om

concrete problemen van mensen om niet de politiek te vervreemden van de burgers, en leiders een werkelijk ervaren levensgevoel moeten belichamen en uitdragen.

Maar wat is dit levensgevoel dan? We weten nu meer dan [100 jaar dat God dood is](#), maar we leven nog steeds in een nihilistische grondstemming waarin geen Grote Verhalen meer bestaan. Het Trumpisme is de nihilistische sloopkogel of "hamer" pur sang die alle heilige huisjes omver schopt en alles en iedereen uitdaagt. Hiermee activeert het ook alle groepen en belangen om te participeren en hun stem te verheffen in het maatschappelijke debat: van duurzaamheidsvoorvechters tot degenen die structurele misstanden aankaarten en belangengroepen die zich voorheen aan de rand van samenleving bevonden. Zo faciliteert het Trumpisme een enorme memplex van groeperingen die op zoek zijn naar betekenis en erkenning van hun ideeën en belangen. Het is dus niet toevallig dat Black Lives Matter, klimaatgroepen, emancipatiebewegingen, maar ook extreemlinkse en -rechtse bewegingen zijn opgekomen in de vier jaar onder Trump. Juist omdat het Trumpisme zo agressief en uitdagend te werk gaat, wordt ook iedereen gedwongen zich hiertoe te verhouden, waardoor steeds meer sociale en culturele thema's op worden gebracht en besproken. Nu deze kritische en maatschappelijke geest uit de fles is, zal deze niet gemakkelijk terug te stoppen zijn. Het wordt daarmee wel een belangrijke vraag hoe we nog een substantieel, maatschappelijk discours organiseren waarin we zoeken naar common ground.

Als laatste staat het Trumpisme ook voor een krachtenveld dat zich voedt met en floreert te midden van chaos en disruptie. Enerzijds doet het dit vanuit een reactionaire beweging als antwoord op de disruptieve gevolgen van globalisering en digitalisering op onze dagelijkse levens en samenlevingen. In een status van flux en grote transitie is het aantrekkelijk om terug te grijpen naar het bekende (i.e. het nostalgische van Trump's Make America Great Again) alsook het aangrijpen van [sterke, autoritaire leiders](#) ten tijde van grote veranderingen. Aan de andere kant reageert het Trumpisme juist hier ook op door actief chaos en verwarring te propageren en te versterken. We schreven al eerder dat in onze laatmoderne samenleving een diep, latent verlagen zit naar [collapse](#). Het geloof zit daarin dat de huidige sociale, economische en politieke systemen zo vastgeroest of corrupt zijn dat het beter is dat zij geheel ten gronde gaan dan dat we ze incrementeel moeten verbeteren. Dat maakt het Trumpisme ook een manifestatie van het [accelerationisme](#), wat inhoudt dat maatschappelijke, economische en technologische veranderingen juist moet versnellen ten behoeve van een creatieve sociale destructie. Deze thematiek speelt altijd in de Amerikaanse geschiedenis, zoals het werk van Friedman en Strauss en Howe laat zien.

Vanuit deze vier trends bezien is het Trumpisme de noodzakelijke negatieve kracht die ons wil wijzen op tekortkomingen en weeffouten van sociale en culturele systemen, maar hier zelf nog geen antwoord op kan formuleren. Tegelijkertijd is het ook niet het antwoord om het Trumpisme volledig te negeren: het te verzwijgen, verbieden of volledig te bekritisieren. In de [voortgaande dialectiek](#) van historische en culturele ontwikkeling zullen nieuwe paradigma's en oplossingen zich dan ook op een positieve manier toe verhouden. Pas met het opheffen van de positieve aspecten van Trumpisme (het cultiveren van een kritische geest ten opzichte van kennis en waarheid, complexiteitsdenken, het zoeken naar authenticiteit te midden van versnellende en systemische verandering) kan een robuust en politiek vernieuwend socio-cultureel verhaal voor de toekomst worden geformuleerd.

Implicaties

- In deze notitie richtten we ons op het socioculturele domein van Trumpisme, maar er zijn ook andere domeinen waarin het Trumpisme is opgekomen als coherent paradigma. Geopolitiek gezien zien we dat het Trumpisme een terugtrekkende beweging representeert van landen uit de wereld, met een sterkere focus op de nationale en lokale belangen. In Trumps eigen woorden: "[The future does not belong to globalists. The future belongs to patriots](#)". Het Trumpisme past dus bij een [verschuivende wereldorde en nieuwe hegemone cyclus](#), en faciliteert een internationaal "communicatief handelen" waarin ook andere, niet-Westerse landen hun eigen "narratieven" (e.g. politiek-economische ideologie, ideeën over ethiek, natuur en mens-zijn) naar voren kunnen brengen.
- Economisch gezien zien we sinds de financiële crisis in 2008 een [stagnatie](#) in de indicatoren van het proces van globalisering. Trump versnelt enerzijds het proces van de-globalisering, bijvoorbeeld met zijn protectionistische maatregelen en handelsoorlog met China. Anderzijds is hij ook exponent van een nieuwe fase in de continue [historische evolutie van globalisering](#), waarin geopolitieke, demografische en economische verhoudingen zo veranderen dat geen land niet langer de spelregels van globalisering en internationale economie kan bepalen. Het Trumpisme is daarmee ook een vorm van egoïsme, waarbij landen niet langer zoeken naar een win-winsituatie, maar de wereld beschouwen als een Hobbesiaanse natuurstaat met een zero-sum-strijd van allen tegen allen.